

Załącznik nr F
do Sprawozdania końcowego z wdrażania RPO WP 2014-2020

Streszczenie

Sprawozdania końcowego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Informacje na temat wdrażania osi priorytetowych (OP) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP)

OP1 „Komerccjalizacja wiedzy” – 67 projektów o wartości **136 mln EUR** (82 mln EUR dofinansowania UE, 106,5% alokacji), wsparciem objęto **87 przedsiębiorstw**, a projekty rozwijały innowacje, badania i infrastrukturę B+R, zwiększając nakłady na badania i rozwój w stosunku do produktu krajowego brutto i współpracę nauki z biznesem. Dzięki temu region zwiększył potencjał innowacyjny i rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

OP2 „Przedsiębiorstwa” – 511 projektów o wartości ponad **263 mln EUR** (165 mln EUR dofinansowania UE, 103,4% alokacji), wsparciem objęto **ponad 3 tys. przedsiębiorstw**, głównie MŚP. Projekty obejmowały dotacje, pożyczki i poręczenia, wspierając eksport, inwestycje i rozwój instytucji otoczenia biznesu. Działania przyczyniły się do odporności gospodarki Pomorza na kryzysy i wzrostu konkurencyjności firm.

OP3 „Edukacja” – 377 projektów o wartości ponad **170 mln EUR** (145 mln EUR dofinansowania UE, 105,6% alokacji), wsparciem objęto **247 668 uczestników**, w tym osoby z niepełnosprawnościami i mieszkańców wsi. Projekty rozwijały kompetencje uczniów i kwalifikacje nauczycieli, m.in. w ramach przedsięwzięć strategicznych i zintegrowanych. Program znacząco poprawił dostępność i jakość edukacji w regionie oraz wyrównywanie szans rozwojowych.

OP4 „Kształcenie zawodowe” – 29 projektów o wartości ponad **97 mln EUR** (73 mln EUR dofinansowania UE, 106,8% alokacji), zmodernizowano **81 szkół zawodowych**, co pozwoliło na dostosowanie infrastruktury i kierunków kształcenia do potrzeb gospodarki regionu i **17 obiektów uczelni wyższych**. Działania w ramach osi wzmocniły powiązania między edukacją a rynkiem pracy, zwiększyły atrakcyjność oferty szkół i uczelni oraz wsparły rozwój inteligentnych specjalizacji Pomorza.

OP5 „Zatrudnienie” – 513 projektów o wartości ponad **257 mln EUR** (219 mln EUR dofinansowania UE, 111,3% alokacji), wsparciem objęto **224,6 tys. osób**, w tym **13,2 tys. osób z niepełnosprawnościami**. Projekty wspierały aktywizację zawodową, kształcenie ustawiczne i opiekę nad dziećmi, zwiększając zatrudnienie osób w trudnej sytuacji na rynku pracy. Działania przyczyniły się do tworzenia nowych miejsc pracy i podnoszenia kwalifikacji w regionie.

OP6 „Integracja” – 326 projektów o wartości ponad **151 mln EUR** (129 mln EUR dofinansowania UE, 107% alokacji), wsparciem objęto **62 011 osób**, głównie zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym **39,5 tys. osób w ramach usług społecznych**.

Projekty zwiększyły dostęp do usług społecznych i miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Program znacząco wzmocnił wsparcie osób najbardziej potrzebujących.

OP7 „Zdrowie i opieka” – 45 projektów o wartości **253,7 mln EUR** (174 mln EUR dofinansowania UE, 108% alokacji), wsparciem objęto **43 podmioty lecznicze**, zakupiono sprzęt medyczny (m.in.

47 respiratorów) i rozwinięto systemy telemedyczne. Projekty poprawiły dostęp do usług zdrowotnych i opiekuńczych oraz wzmocniły odporność systemu ochrony zdrowia. Średni czas pobytu pacjenta wyniósł **4,7 dnia**, potwierdzając wysoką efektywność systemu.

OP8 „Konwersja” – 105 projektów na kwotę **309 mln EUR** (173 mln EUR dofinansowania UE, 108,6% alokacji), zrealizowano **32 projekty rewitalizacyjne** w 27 miastach oraz odnowiono **50 obiektów kultury** i ponad **1 800 km szlaków turystycznych**. Projekty poprawiły

infrastrukturę publiczną, mieszkalną i społeczną oraz ożywiły życie kulturalne regionu. Efekty w zakresie uczestnictwa w kulturze i turystyce znacznie przekroczyły założone cele.

OP9 „Mobilność” – 48 projektów o wartości **599 mln EUR** (379 mln EUR dofinansowania UE, 102,4% alokacji), zmodernizowano **135,8 km dróg i 145 km linii kolejowych**, wybudowano **32 węzły komunikacyjne i 42 parkingi „parkuj i jedź”**, zakupiono **37 autobusów i 10 elektrycznych zespołów trakcyjnych**. Projekty

poprawiły dostępność transportu zbiorowego i spójność terytorialną regionu. Większość wskaźników została osiągnięta lub przekroczona.

OP10 „Energia” – 147 projektów o wartości **362 mln EUR** (232 mln EUR dofinansowania UE, ponad 103% alokacji), zrealizowano **769 modernizacji energetycznych budynków**, zwiększono udział energii odnawialnej do **49,15%** oraz zmodernizowano sieci

ciepłownicze i oświetlenie publiczne. Projekty poprawiły efektywność energetyczną, zmniejszyły emisje i wzmocniły bezpieczeństwo energetyczne regionu.

OP11 „Środowisko” – zrealizowano **116 projektów** o wartości **208 mln EUR** (123 mln EUR dofinansowania UE, 101,6% alokacji), obejmujących ochronę przed zagrożeniami naturalnymi, gospodarkę odpadami, infrastrukturę wodno-ściekową i ochronę bioróżnorodności. Projekty wzmocniły ochronę środowiska i bioróżnorodność regionu.

OP12 „Pomoc techniczna” – **13 projektów** o wartości **90 mln EUR** (77 mln EUR dofinansowania UE, 117,7% alokacji), koncentrując się na sprawnym zarządzaniu RPO WP, wsparciu instytucji wdrażających oraz podnoszeniu kompetencji beneficjentów. Projekty zapewniły wysoką efektywność zarządzania Programem, stabilność kadr i sprawne procesy administracyjne.

OP13 „Odbudowa i odporność” (REACT-EU)” obejmowała **14 projektów** o wartości **34,7 mln EUR** (w tym 27,1 mln EUR dofinansowania UE, 104,7% alokacji), wspierając odbudowę MŚP po pandemii, rozwój odnawialnych źródeł energii i poprawę dostępności świadczeń zdrowotnych, w tym rehabilitacji i onkologii, osiągając większość wskaźników powyżej celów programu.

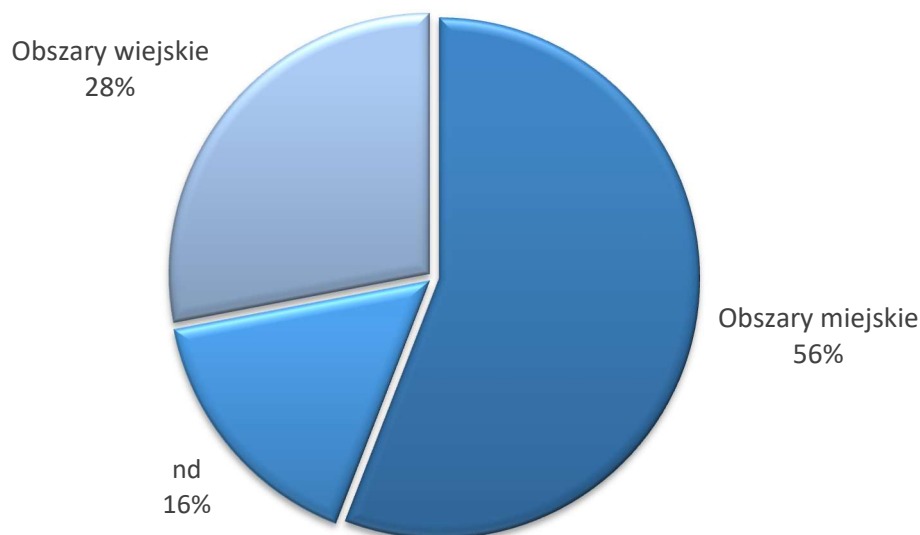

OP14 „Integracja imigrantów” uruchomiono w 2022 r. w odpowiedzi na napływ uchodźców z Ukrainy. OP obejmowała **3 projekty** o wartości **7 mln EUR** (w tym 6 mln EUR dofinansowania UE, 110,3% alokacji), które wsparły **3 728 osób**, w tym **1 469 dzieci**, oferując wsparcie społeczne, prawne, psychologiczne, kursy językowe i zawodowe oraz integrację zawodową, przekraczając pierwotnie zakładane cele i odpowiadając na bieżące potrzeby migrantów.

Podsumowanie realizacji RPO WP

- ❖ Podpisano **2 314 umów** o dofinansowanie (1 232 z Europejskiego Funduszu Społecznego, 1 082 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), **dofinansowanie UE: 2 003,1 mln EUR** (105,9% alokacji RPO WP), łączna wartość 2 941,2 mln EUR.
- ❖ Zatwierdzono wnioski o płatność o dofinansowaniu UE: **1 961,3 mln EUR** (103,7% alokacji), wydatki kwalifikowalne: 2 882,6 mln EUR.
- ❖ Certyfikowano dofinansowanie UE: **1 890,7 mln EUR** (100% alokacji), wydatki kwalifikowalne: 2 425,4 mln EUR.
- ❖ Rozkład na obszary miejskie i obszary wiejskie zrealizowanych projektów dofinansowanych z RPO WP przedstawia Wykres nr 1. Pozostałe projekty

realizowane były na terenach konkretnych powiatów lub obejmowały swym zasięgiem teren całego województwa pomorskiego (w tym pomoc techniczna).

Wykres nr 1. Projekty z RPO WP na terenach miejskich i wiejskich (%)

Realizacja Programu poprzez Instrumenty finansowe

Instrumenty Finansowe (IF) w RPO WP wdrażane są przez trzy podmioty wdrażające fundusz funduszy, tj. Bank Gospodarstwa Krajowego (OP1, OP2), Europejski Bank Inwestycyjny (OP8, OP10) oraz Pomorski Fundusz Rozwoju sp. z o.o. (OP13), z którym umowę o finansowaniu zawarto w 25 marca 2022 r. Całkowita alokacja na IF w RPO WP to: **168,2 mln EUR**.

Wskazane podmioty wybrały pośredników finansowych, z którymi podpisano 24 umowy operacyjne, w ramach których wdrażane były: pożyczki i wejścia kapitałowe na działalność B+R w OP1, pożyczki i poręczenia w OP2 dla MŚP, w tym dla przedsiębiorstw dotkniętych skutkami pandemii COVID-19, pożyczki na rewitalizację, termomodernizację oraz odnawialne źródła energii w OP8 i OP10, a także pożyczki w OP13 dla MŚP.

Łącznie udzielono **3 279 wsparć** ostatecznym odbiorcom, w tym **15 wejść kapitałowych** oraz **260 poręczeń**.

Zapewnienie widoczności realizowanych projektów w ramach prowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych RPO WP

Widoczność efektów Programu w codziennym życiu mieszkańców to jeden z kluczowych elementów jego sukcesu. Dlatego tak ważne jest pokazywanie, jak konkretne projekty wpływają na rozwój Pomorza – od poprawy jakości usług publicznych, przez nowe możliwości zawodowe, po inwestycje, z których mieszkańcy mogą korzystać na co dzień.

Poniżej zaprezentowano wybrane projekty Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020.

Zdjęcie nr 1.

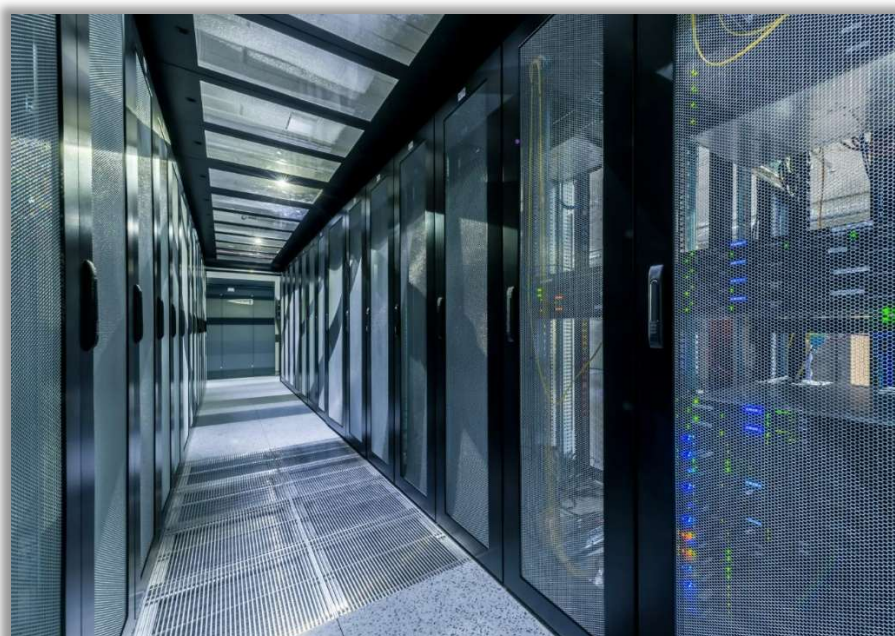
Projekt pt. „**Opracowanie metod wykorzystania satelitarnych zobrazowań radarowych do tworzenia map aplikacyjnych nawozów mineralnych w rolnictwie precyzyjnym**” otrzymał w 2025 r. główną nagrodę w konkursie **REGIOSTARS** w kategorii „Konkurencyjna i inteligentna Europa” (Zdjęcie nr 1). Kwota dofinansowania z UE: 612 tys. EUR.

Zdjęcie nr 2.

Projekt pt. „**Innowacyjne Centrum zintegrowanych laboratoriów badawczych środowiska morskiego dla przemysłu offshore**” (Zdjęcie nr 2). Kwota dofinansowania z UE: 5,4 mln EUR.

Zdjęcie nr 3.

Projekt pt. „**Rozwój IQ PL Sp. z o.o. o nowe usługi z zakresu bezpieczeństwa danych**”. Dzięki inwestycji firma wprowadziła na rynek nową usługę „Disaster Recovery” (DRC) czyli tzw. zapasowe centrum danych (Zdjęcie nr 3). Kwota dofinansowania z UE: 222 tys. EUR.

Zdjęcie nr 5.

Projekt pt. **"Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych pod działalność przemysłowo-usługową w Rumi"** (Zdjęcie nr 5). Kwota dofinansowania z UE: 1,6 mln EUR.

Zdjęcie nr 6.

Projekt pt. **„Zdolni z Pomorza”** to nowatorskie i unikatowe w skali kraju przedsięwzięcie strategiczne zrealizowane przez 26 projektów, których celem było zapewnienie szczególnie uzdolnionym uczniom pomorskich szkół wsparcia w osobistym rozwoju (Zdjęcie nr 6.). Kwota dofinansowania z UE: 7,3 mln EUR.

Zdjęcie nr 7.

Projekt pt. „**Dobry zawód - lepsza przyszłość**” skierowany był do 1 000 uczniów i 40 nauczycieli (Zdjęcie nr 7). Kwota dofinansowania z UE: 1,2 mln EUR.

Zdjęcie nr 8. Zakup wyposażenia w Centrum Kształcenia Zawodowego w Tczewie

Projekt pt. „**Poprawa jakości kształcenia zawodowego w szkołach Powiatu Tczewskiego - poprzez prace budowlane i doposażenie**” (Zdjęcie nr 8). Kwota dofinansowania z UE: 1,6 mln EUR.

Zdjęcie nr 9.

Projekt pt. „**Rozbudowa i przebudowa budynku "Chemia C" Wydziału Chemicznego Politechniki Gdańskiej dla potrzeb kształcenia kadr dla rozwoju technologii efektywnych w produkcji, przesył, dystrybucji i zużyciu energii i paliw**” (Zdjęcie nr 9). Kwota dofinansowania z UE: 1,7 mln EUR.

Zdjęcie nr 10.

W projekcie pt. „**Ścieżki kariery. Pomorskie IT**” kursanci uczyli się m.in. bezpiecznego wykonywania prac na wysokościach z wykorzystaniem technik dostępu linowego (Zdjęcie nr 10). Kwota dofinansowania z UE: 342 tys. EUR.

Zdjęcie nr 11.

Projekt pt. „**Żłobek FLEXKids bis w Tczewie**” (Zdjęcie nr 11) Kwota dofinansowania z UE: 230 tys. EUR.

Zdjęcie nr 12.

W ramach projektu pt. „**Opieka wytchnieniowa – domowa i stacjonarna**” wykwalifikowani opiekunowie zapewnili 27 316 godzin opieki w domach

podopiecznych, a 183 osoby zostały objęte opieką podczas całodobowych pobytów do 14 dni (Zdjęcie nr 12). Kwota dofinansowania z UE: 460 tys. EUR.

Zdjęcie nr 13.

W ramach projektu pt. „**Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie słupskim**” stworzono 203 miejsca pracy, a 452 osoby zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym zostały objęte wsparciem (Zdjęcie nr 13). Kwota dofinansowania z UE: 2,5 mln EUR.

Zdjęcie nr 14.

Projekt pt. „**Poprawa dostępności do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych celem leczenia chorób cywilizacyjnych dla mieszkańców Pomorza poprzez rozbudowę Szpitala św. Wojciecha w Gdańsku**” (Zdjęcie nr 14) Kwota dofinansowania z UE: 25,8 mln EUR.

Zdjęcie nr 15.

Projekt pt. „**Utworzenie Centrum Wsparcia Rodziny w Blunakach na potrzeby usług społecznych**” (Zdjęcie nr 15) W ramach projektu powstało 5 mieszkań chronionych, 2 strefy opieki wytchnieniowej oraz centrum sąsiedzkich usług opiekuńczych i wolontariatu. Kwota dofinansowania z UE: 1,7 mln EUR.

Zdjęcie nr 16.

Projekt pt. „**Pomorskie Trasy Rowerowe – Rowerem przez Żuławy – partnerstwo Gminy Nowy Dwór Gdański**” (Zdjęcie nr 16). Łącznie, w ramach przedsięwzięcia wykonano ponad 76 km tras rowerowych. Kwota dofinansowania z UE: 3,3 mln EUR.

Zdjęcie nr 17.

Projekt pt.: „**Gdynia odNowa: Rewitalizacja zachodniej części dzielnicy Witomino-Radiostacja**” (Zdjęcie nr 17). W ramach projektu powstało m.in. Centrum Sąsiedzkie składające się z dwóch budynków, w których swoje siedziby znalazły Biblioteka Witomino oraz Dom Sąsiedzki. Kwota dofinansowania z UE: 2,3 mln EUR.

Zdjęcie nr 18.

Projekt pt.: „**Budowa i skomunikowanie węzła integracyjnego w Starogardzie Gdańskim**” (Zdjęcie nr 18). Jednym z elementów projektu była przebudowa zespołu budynków dworca kolejowego i jego otoczenia. Kwota dofinansowania z UE: 7,8 mln EUR.

Zdjęcie nr 19.

Projekt pt.: „**Budowa węzłów integracyjnych w Rumi wraz z trasami dojazdowymi**” (Zdjęcie nr 19). Kwota dofinansowania z UE: 4,2 mln EUR.

Zdjęcie nr 20.

Projekt pt.: „**Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków stanowiących własność Gminy Władysławowo**” (Zdjęcie nr 20). W ramach projektu termomodernizacji poddano m. in. budynek Domu Rybaka we Władysławowie. Kwota dofinansowania z UE: 1,5 mln EUR.

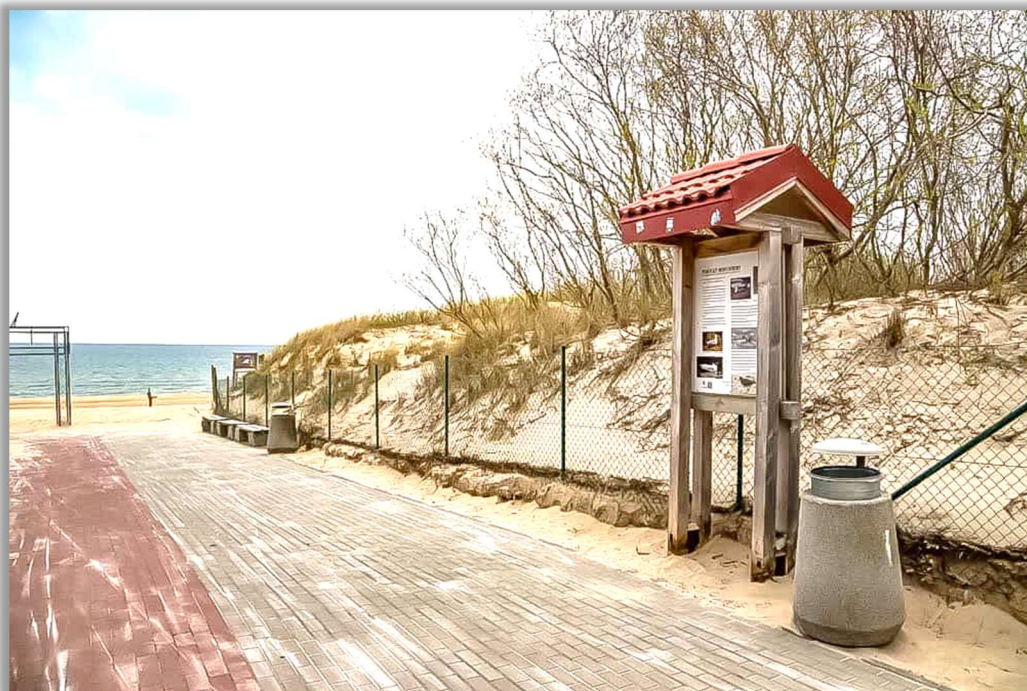
Zdjęcie nr 21.

Projekt pt.: „**Instalacja ogniw fotowoltaicznych oraz pomp ciepła w Skórczu, celem ograniczenia emisji CO² oraz wzrostu produkcji energii z OZE – II element wyspy energetycznej**” (Zdjęcie nr 21). W ramach projektu instalacje fotowoltaiczne zostały zamontowane m.in. na budynku Zespołu Szkół Publicznych w Skórczu. Kwota dofinansowania z UE: 616 tys. EUR.

Zdjęcie nr 22.

Projekt pt.: „**Budowa sieci kanalizacji sanitarnej, rozbudowa i przebudowa sieci wodociągowej dla miejscowości Cieciorka, Dąbrowa, Iwiczno wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków w Kaliskach**” (Zdjęcie nr 22). Kwota dofinansowania z UE: 2,3 mln EUR.

Zdjęcie nr 23.

Projekt pt.: „Ochrona, rewaloryzacja i zabezpieczanie obszarów cennych przyrodniczo w Uzdrowiskach Woj. Pomorskiego poprzez budowę infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny oraz zagospodarowanie i zwiększenie bioróżnorodności na terenach cennych przyrodniczo w Ustce i Sopocie” (Zdjęcie nr 23). Kwota dofinansowania z UE: 2,1 mln EUR.

Zdjęcie nr 24.

Projekt pt.: „Energia ze źródeł odnawialnych w gminach: Brusy, Chojnice, Czersk, Karsin i Konarzyny” (Zdjęcie nr 24). W ramach projektu termomodernizacji

poddano m. in. budynek Samorządowego Żłobka w Brusach. Kwota dofinansowania z UE: 880 tys. EUR.

Zdjęcie nr 25.

Projekt pt.: „**Poprawa dostępności do wysokiej jakości świadczeń z zakresu diagnostyki i leczenia onkologicznego w Wojewódzkim Centrum Onkologii w Gdańsku**” (Zdjęcie nr 25). Realizacja projektu pozwoliła m.in. na wymianę dwóch wyeksploatowanych, kluczowych urządzeń diagnostycznych tj. tomografu komputerowego i rezonansu magnetycznego. Kwota dofinansowania z UE: 4,6 mln EUR.

Zdjęcie nr 26.

Projekt pt. „**Pomorskie z Ukrainą**” (Zdjęcie nr 26). Efektem projektu było objęcie wsparciem łącznie 1 850 osób z doświadczeniem migracji, które przybyły do Polski w związku z działaniami wojennymi w Ukrainie oraz 70 pracowników i wolontariuszy instytucji publicznych i NGO/ PES/ przedsiębiorstw społecznych, udzielających wsparcia osobom z doświadczeniem migracji. Kwota dofinansowania z UE: 5,6 mln EUR.

Wpływ projektów realizowanych w Programie na rozwój obszarów wiejskich

Na zakończenie realizacji Programu udział wydatków przeznaczonych na przedsięwzięcia realizowane na obszarach wiejskich wyniósł **24,2% ogólnej alokacji RPO WP**), co odpowiada kwocie około **457,6 mln EUR**.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Wsparcie obszarów wiejskich w ramach osi priorytetowych EFRR koncentrowało się przede wszystkim na **zwiększaniu efektywności energetycznej, ochronie dziedzictwa przyrodniczego regionu oraz rozwoju gospodarki wodno-ściekowej**. Realizacja projektów w tych obszarach przyczyniła się do poprawy **standardu życia mieszkańców wsi, rozwoju lokalnej gospodarki oraz poprawy stanu środowiska naturalnego**.

OP8 „Konwersja”

Zrealizowano **105 projektów** o łącznej wartości dofinansowania z Unii Europejskiej wynoszącej około **173,3 mln EUR**. Spośród nich **33 umowy** (około **22,2 mln EUR**) dotyczyły obszarów wiejskich. Projekty te skupiały się głównie na **zwiększaniu atrakcyjności turystycznej** miejsc o wyjątkowych walorach kulturowych i przyrodniczych w województwie pomorskim.

OP9 „Mobilność”

Zrealizowane projekty drogowe i kolejowe znacząco wpłynęły na poprawę **dostępności transportowej i bezpieczeństwa** na terenach wiejskich. Spośród **48 umów** (około **378,6 mln EUR**) – **14 umów** o wartości około **180,7 mln EUR** dotyczyło obszarów wiejskich. Inwestycje obejmowały m.in. **budowę węzłów integracyjnych, modernizację dróg wojewódzkich oraz rewitalizację linii kolejowych** przebiegających przez tereny wiejskie.

OP10 „Energia”

Spośród **147 umów** (około **232,0 mln EUR**), **58 projektów** o wartości około **65,4 mln EUR** realizowano na obszarach wiejskich. Dotyczyły one głównie **kompleksowej termomodernizacji budynków użyteczności publicznej**, w tym szkół i placówek ochrony zdrowia, oraz inwestycji w **odnawialne źródła energii**.

OP11 „Środowisko”

Z **116 umów** (około **122,8 mln EUR**), aż **72 projekty** o wartości około **56,7 mln EUR** realizowano na terenach wiejskich. Były to przede wszystkim inwestycje w **infrastrukturę kanalizacyjną i oczyszczalnie ścieków**, a także przedsięwzięcia służące **ochronie bioróżnorodności**.

OP13 „Odbudowa i odporność (REACT-EU)”

W ramach OP13 dofinansowano **14 projektów** o łącznej wartości około **27,1 mln EUR**, z czego **6 projektów** o wartości około **3,0 mln EUR** dotyczyło obszarów wiejskich i polegało głównie na inwestycjach w **odnawialne źródła energii**.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Interwencje realizowane w ramach osi priorytetowych EFS, ze względu na koncentrację wsparcia na grupach najbardziej defaworyzowanych oraz obszarach o największej skali problemów społecznych – w tym związanych z jakością edukacji oraz wykluczeniem społecznym – w znacznym stopniu obejmowały **obszary wiejskie**.

OP3 „Edukacja”

Spośród **377 zawartych umów** o łącznej wartości dofinansowania z Unii Europejskiej wynoszącej około **144,8 mln EUR**, **110 umów** (około **28,9 mln EUR**) dotyczyło projektów realizowanych na obszarach wiejskich. Działania te koncentrowały się na **wyrównywaniu szans edukacyjnych, rozwoju kompetencji kluczowych uczniów** oraz **podnoszeniu jakości kształcenia**.

OP5 „Zatrudnienie”

Spośród **513 umów** o łącznej wartości dofinansowania około **218,7 mln EUR**, **76 projektów** (około **25,7 mln EUR**) dotyczyło obszarów wiejskich. Projekty te wspierały **aktywizację zawodową osób bezrobotnych, rozwój przedsiębiorczości** oraz **zwiększanie mobilności na rynku pracy**.

OP6 „Integracja”

Spośród **326 umów** o łącznej wartości dofinansowania około **128,7 mln EUR**, **102 projekty** (około **29,6 mln EUR**) realizowano na terenach wiejskich. Skupiały się one na **przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, wzmacnianiu lokalnych usług społecznych** oraz **rozwój ekonomii społecznej**.

Oddziaływanie na obszary wiejskie nie ograniczało się jedynie do projektów bezpośrednio ukierunkowanych na te tereny. Znaczna część interwencji miała charakter powiatowy lub wojewódzki, umożliwiając udział beneficjentów z obszarów wiejskich. Przykładem są projekty z OP3 „Edukacja”, ukierunkowane na rozwój

szkolnictwa zawodowego na poziomie powiatów, oraz projekty z OP6 „Integracja”, dotyczące rozwoju Ośrodków Wspierania Ekonomii Społecznej.